

Grauwe Kiekendief
Kenniscentrum Akkervogels

Nulmeting patrijs in Westerwolde en de Veenkoloniën 2023

Resultaten

Toni Hoenders en Henk Jan Ottens

Colofon

© Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels, april 2023
Rapportnummer: GKA-Rapport 2023-07

Contactpersoon: Toni Hoenders
E-mail: toni.hoenders@grauwekiekendief.nl

Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels
Postadres: Berkenweg 1, 9471 VA Zuidlaren
Website: grauwekiekendief.nl

Foto omslag: Hilbrand Schoonveld

Inhoud

1. Inleiding.....	4
2. Methode.....	4
3. Resultaten.....	6
4. Conclusie	7
5. Referenties	8

1. Inleiding

Als vogel van het boerenland is de patrijs erg gevoelig gebleken voor de naoorlogse herinrichting van het agrarisch cultuurlandschap, het verlies aan (gewas)diversiteit en de verdergaande intensivering van de landbouw. Sinds 1960 is een afname van dan 95% geconstateerd, waardoor deze voorheen algemene broedvogel in het agrarisch gebied dreigt te verdwijnen uit Nederland (Roodbergen, 2013). Ook in de provincie Groningen speelt deze drastische afname van patrijzen. Het noorden van Nederland wordt in de recent verschenen Vogelatlas van Nederland zelfs genoemd als één van de regio's waar de patrijs extra zwaar is getroffen. Vanwege de alarmerende ontwikkelingen heeft de provincie de soort opgenomen in de Lijst Groninger Soorten en Habitats in de categorie 'vergt actie'.

De actuele verspreiding en dichtheden van patrijzen in de provincie Groningen waren echter onvoldoende bekend. Gezien de dalende trend en de gevoeligheid van de soort voor veranderingen in het landschap is het essentieel om de actuele situatie te kennen. Met deze informatie kunnen de belangrijkste gebieden voor patrijzen in Groningen worden aangewezen, wat het mogelijk maakt om beschermingsactiviteiten gericht en effectief in te zetten. Het zwaartepunt van de verspreiding van de patrijs in de provincie Groningen lijkt te liggen in het oosten en zuidoosten van de provincie. Om te komen tot een actueel beeld van de verspreiding en dichtheden van patrijzen in de provincie Groningen bracht Grauwe kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels (GKA) daarom met de hulp van vrijwilligers het afgelopen voorjaar in grote delen van Westerwolde en de Veenkoloniën territoria van patrijzen in kaart.

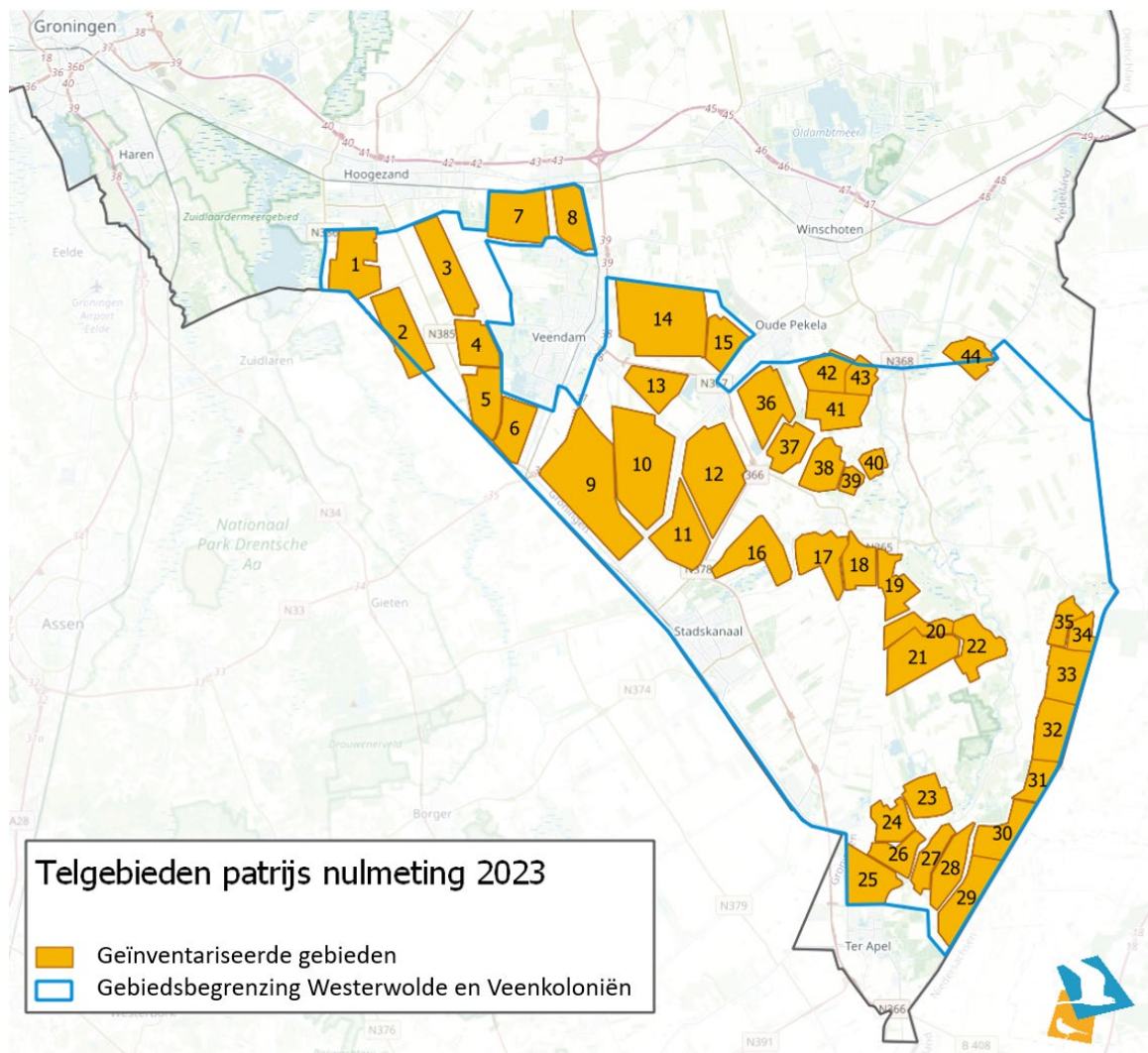
Er was niet voldoende capaciteit om het volledige gebied vlakdekkend te inventariseren. Omdat het doel van de inventarisatie het identificeren van kansrijke gebieden voor de patrijs was, kregen gebieden met hoge kans op de aanwezigheid van patrijzen prioriteit voor de inventarisatie. Deze gebieden werden geselecteerd op basis van een eerdere door GKA uitgevoerde inventarisatie uit 2014 en 2015 toen ook is gekeken naar het voorkomen van patrijzen in dit deel van de provincie Groningen. In dit rapport worden de resultaten van de nulmeting uit 2023 gepresenteerd. Omdat niet overal in het gebied is geteld, geeft de inventarisatie geen volledig beeld van de verspreiding van patrijzen en is het mogelijk dat in de niet onderzochte gebieden patrijzen of 'hotspots' zijn gemist. Desalniettemin konden op grond van de verzamelde gegevens een aantal kansrijke gebieden voor patrijzen worden aangewezen.

2. Methode

In de Veenkoloniën en Westerwolde zijn in het vroege voorjaar van 2023 territoriale patrijzen geïnventariseerd met behulp van het afspelen van patrijzengeluid. Het afspelen van geluid is een methode die de waarneemkans van territoriale patrijzen in belangrijke mate verhoogt (Schoppers, 1996). De gebieden werden geteld door zes medewerkers van Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels en daarnaast tien vrijwilligers. In totaal zijn er 44 gebieden geïnventariseerd met een totaal oppervlak van 15828.6 hectare (Fig. 1). Het gemiddelde oppervlak van een inventarisatiegebied was 359.7 hectare. In verreweg de meeste gevallen was één telbezoek voldoende om het volledige gebied te dekken, maar soms waren de gebieden dusdanig groot dat er meerdere deelbezoeken nodig waren om het hele gebied te karteren. Bezoeken startten op het tijdstip van zonsondergang, en eindigden doorgaans binnen drie uur na zonsondergang. Er werd uitsluitend geteld op droge avonden met weinig

wind. De beoogde startdatum van de tellingen was 15 februari, maar omdat de weersomstandigheden in die periode niet geschikt waren, werd er geteld vanaf 27 februari. De laatste telling werd voltooid op 17 april.

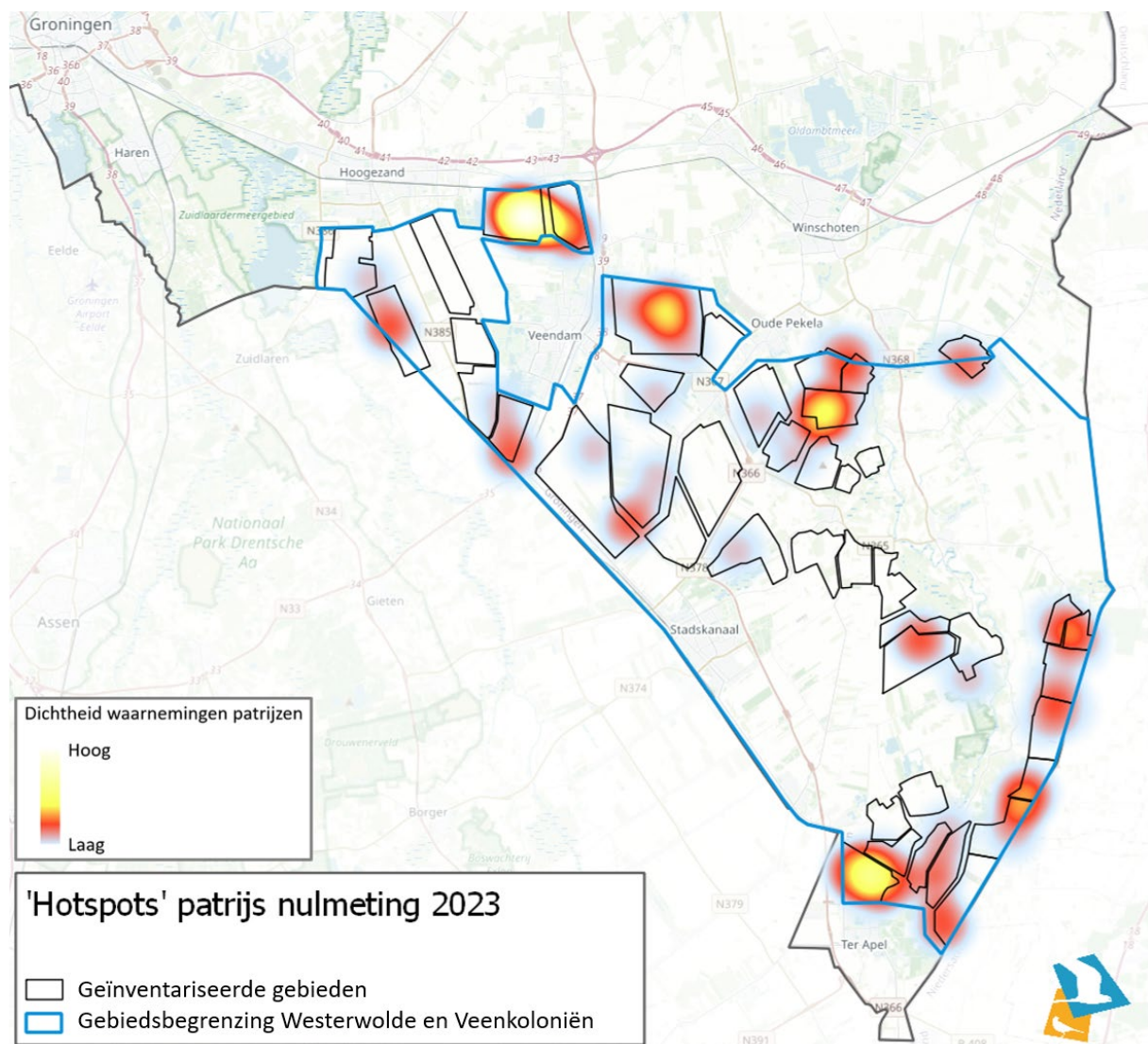
Figuur 2.1. de geïnventariseerde gebieden in Westerwolde en de Veenkoloniën.

Tijdens een telling werd het gebied te voet doorkruist aan de hand van een van te voren uitgestippeld transect door het gebied. Dit transect werd zodanig neergelegd dat het gebied zo compleet mogelijk werd gedekt, ervan uitgaande dat patrijzen tot op 250 meter afstand van de waarnemer konden worden gedetecteerd. Hierbij werd zowel langs wegen gelopen als langs (schouw)paden en slootkanten. Om de 300 meter werd er door de waarnemer stilgestaan en werd er tweemaal een geluidsfragment van een roepend patrijzenmannetje afgespeeld met een draagbare bluetooth speaker. Het geluidsfragment had een duur van ongeveer 20 seconden. Na het afspelen van een fragment werd telkens één minuut gewacht waarin werd geluisterd naar een reactie van een patrijs. Bij afwezigheid van reactie werd het transect vervolgd naar het volgende afspeelpunt. Wanneer er een patrijs reageerde op het afgespeelde geluid, werd het geluid uigezet en werden waarnemingen van patrijzen ingevoerd in de app ObsMap van waarneming.nl. Hierbij werd de locatie van de patrijs zo nauwkeurig mogelijk ingetekend op een kaart met satellietbeeld in de app. Bij meerdere waarnemingen van hetzelfde individu werd alleen de eerste waarneming ingevoerd.

De dichtheid van patrijzen in aantal per 100 hectare werd berekend door het aantal getelde patrijzen binnen een inventarisatiegebied te delen door het oppervlak van dat inventarisatiegebied. In QGIS werd een 'heatmap' gemaakt aan de hand van de waarnemingen van patrijzen tijdens de tellingen om de 'hotspots' met hoge patrijzendichtheden te visualiseren.

3. Resultaten

In totaal zijn er 65 patrijzen waargenomen tijdens de inventarisaties. Dichtheden van roepende patrijzen waren het hoogst bij Muntendam (gebied 7 en 8), Zuidwending (gebied 14), Hoornderveen (gebied 41) en Ter Apelkanaal (gebied 25)(Fig. 3.2). Ook in het gebied ten zuiden van Bourtange langs de Duitse grens waren roepende patrijzen relatief talrijk aanwezig (gebieden 30 t/m 35). In de overige 24 gebieden waarin patrijzen werden aangetroffen waren de dichtheden lager en waren de waarnemingen meer verspreid. In 15 gebieden werden geen patrijzen waargenomen tijdens de inventarisaties.

Figuur 3.2. 'Heatmap' met hotspots van relatief hoge aantallen patrijzen aan de hand van de dichtheden van waarnemingen in de inventarisatiegebieden.

4. Conclusie

Uit de nulmeting zoals deze is uitgevoerd komt naar voren dat Muntendam en Ter Apelkanaal de meest kanshebbende gebieden zijn om het leefgebied van patrijzen te verbeteren. Daarnaast waren dichtheden van getelde patrijzen bij Hoornderveen en Zuidwending ook relatief hoog, wat ook deze gebieden interessant maakt voor het toepassen van beschermingsmaatregelen. Het gebied ten Zuiden van Bourtange, langs de Duitse grens heeft, hetzij in iets mindere mate, ook potentie. Uit de nulmeting kwamen ook 15 gebieden naar voren waar geen patrijzen werden waargenomen en waar een positief effect van maatregelen op patrijzen in ieder geval niet is te verwachten.

5. Referenties

Roodbergen M. 2013. Het Jaar van de Patrijs: kennisupdate. Sovon-rapport 2013/12, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Schoppers, J. (1996c). Cassetterecorder goed hulpmiddel bij inventarisatie patrijs perdix perdix in het broedseizoen. Limosa, 69, 180-181.

